

הפסח, וְנֶאֱכָלִין שניהם **צְלִי עַל מִצּוֹת וּמִרוֹרִים**,
וְדוֹחִין שניהם **אֶת הַשֶּׁבֶת** בעשייתם, לעניין
שחיטה וזריקת הדם¹²⁹:

משנה ד

הַפֶּסַח שֶׁבֶּא בְּטֻמְאָה - כגון במקרה שרוב הקהל
היו טמאים בערב פסח (לעיל ז, ו), בכל זאת **לֹא**
יֵאָכְלוּ מִמֶּנּוּ זֵבִין וְזִבּוֹת גְּדוֹת וְיִזְלָדוֹת שהרי רק
טומאת מת נדחית מפני הפסח, ולא שאר טומאות.
וְאִם בכל זאת **אָכְלוּ** הזבים וזבות וכו' מהפסח -
פְּטוּרִים מִכֶּרֶת על אכילת קדשים בטומאה, לפי
שנאמר (ויקרא ז, יט-כ): "כֹּל טְהוֹר יֵאָכֵל בֶּשֶׂר וְהִנֵּפֶשׁ
אֲשֶׁר תֹּאכַל בֶּשֶׂר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים אֲנֹכִי לָהּ" וטֻמְאָתוֹ
עָלָיו וְנִכְרְתָה הִנֵּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיךָ", ודרשו: בשר
הנאכל לטהורים חייבים עליו כרת, ושנאכל לטמאים
- אין חייבים עליו כרת. אבל אינם פטורים מכרת על
ביאת מקדש בטומאה, אם נכנסו בזמן זה.
רַבִּי אֶלְעָזָר פּוֹטֵר טִמְאִים אֵלֶּה אֵף עַל בִּיאַת
מִקְדָּשׁ¹³⁰:

משנה ה

מֶה הַהִבְדֵּל בֵּין פֶּסַח שעשו ישראל בשעתו
בצאתם ממצרים **לִפְסַח דֹּרוֹת** - הנעשה מדי

ר' עובדיה מברטנורא
יום לא מיעט: ד לא יאכלו
ממנו זבין. דגבי טמא לנפש
כתיב איש, דדרשינן מיניה איש
נדחה ואין צבור נדחין, (אבל גבי
זיבה אף צבור נידחין): ואם אכלו
פטורים מכרת. דאוכל קדשים
בטומאת הגוף דכתיב (ויקרא ז)
כל טהור יאכל בשר, וסמך ליה
והנפש אשר תאכל בשר כו'
וטומאתו עליו ונכרתה, בשר
הנאכל לטהורים, טמאים חייבין
עליו משום טומאה, ושאינו
נאכל לטהורים כגון פסח הבא
בטומאה, אין טמאין חייבין
עליו משום טומאה: אף על
ביאת מקדש. פוטר הובין
והזבות אם נכנסו למקדש
פטורים, כשהפסח נדחה מפני
הטומאה, דכתיב (במדבר ח)
וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל
זב וכל טמא לנפש, בזמן
שטמאי מתים משתלחין זבין
ומצורעים משתלחין, אין טמאי
מתים משתלחין אין זבין
ומצורעים משתלחין. ותנא
קמא לא דריש לקרא להכי,
דכולהו אצטריכו לחלקם

ביאורים והרחבות

129. בגמרא (צה, ב) מדייקין מלשון המשנה שפסח שני דוחה שבת, אבל טומאה אינו דוחה. נמצא שהמשנה אינה כרבי יהודה. דתניא: (פסח שני) דוחה את השבת ואין דוחה את הטומאה, רבי יהודה אומר: אף דוחה את הטומאה. מאי טעמא דתנא קמא? מפני טומאה דחיתיו (לאותו אדם שלא יכל לעשות פסח ראשון), יחזור ויעשה בטומאה? ורבי יהודה? התורה חזרה עליו לעשותו בטהרה, לא זכה - יעשה בטומאה. תנו רבנן: פסח ראשון דוחה את השבת, פסח שני דוחה את השבת, פסח ראשון דוחה את הטומאה, פסח שני דוחה את הטומאה, פסח ראשון טעון לינה, פסח שני טעון לינה. דוחה את הטומאה כמאן? כרבי יהודה. ולרבי יהודה טעון לינה? והא תניא רבי יהודה אומר: מניין לפסח שני שאין טעון לינה? שנאמר: "ופנית בבקר והלכת לאהליך" וכתיב "ששת ימים תאכל מצות", הנאכל לששה טעון לינה, שאין נאכל לששה אין טעון לינה? תרי תנאי ואלביא דרבי יהודה (אחד סבור שפסח שני טעון לינה, ואחד סבור שאינו טעון לינה).

130. טעמו מבואר בברייתא, שנאמר בתורה (במדבר ה, א-ג): "צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש... ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם",

ר' עובדיה מברטנורא

ממחנותיהם. ואין הלכה כר"א:
ה לילה אחד, ופסח דורות
נוהג כל שבעה. מתניתין חסורי
מחסרא והכי קתני, ונאכל
בחפזון בלילה אחד וחמוצו כל
היום ופסח דורות חמוצו נוהג
כל שבעה, דבפסח מצרים
כתיב (שמות י"ג) ולא יאכל חמץ
היום אתם יוצאים, קרי ביה ולא
יאכל חמץ היום שאתם יוצאים
בלבד: ו שמעתי. מרבתי:
שתמורת הפסח, קריבה.
שלמים אחר הפסח: ותמורת
הפסח אינה קריבה. ויש
תמורת פסח שאינה קריבה
היא עצמה שלמים, אלא תרעה
עד שתפול בה מום ותמכר
ויביא בדמיה שלמים, דמותר
הפסח קרב שלמים: ואין לי
לפרש. שכחתי על איזו שמעתי
תקרב, ועל איזו תרעה עד
שתסתאב: הפסח. שאבד
והפריש אחר תחתיו ונמצא
פסח ראשון קודם שחיתת
השני, שהיה עומד לפנינו
בשעת שחיטה, הרי קבעתו
שעת שחיטה בשם פסח, וזה

שנה בשנה במשך כל הדורות?

פסח מצרים מקחו - לקיחתו **מבעשור** - י'
בניסן, וטעון דמו **הזאה באגדת אזור על**
המשקוף ועל שתי מזוזות, ונאכל בחפזון,
בלילה אחד¹³¹.

ופסח דורות איסור חמץ נוהג בו כל שבעה
ימים:

הפסח שאבד או שנתערב

משנה ו

אמר רבי יהושע: שמעתי מרבתי שתי מסורות
סותרות לכאורה, האחת: שתמורת הפסח היינו
בהמת חולין שהומרה בבהמה של קרבן פסח, שהיא
קרבה למזבח כקרבן שלמים, והמסורת השנייה:
ותמורת הפסח אינה קרבה אלא תרעה עד
שיפול בה מום, ותימכר, ויביא בדמיה שלמים, ואין
לי לפרש - אינני זוכר באיזה מקרה אמרו שתמורת
הפסח קרבה ובאיזה מקרה אינה קרבה.

אמר רבי עקיבא: אני אפרש מה שאמרו
רבתי: **הפסח שנמצא** - כלומר שקודם אבד
והפריש אחר תחתיו, וכעת נמצא הפסח האבוד **קדם**
שחיטת קרבן הפסח¹³² האחר שהפריש תחתיו,

ביאורים והרחבות

ולומד רבי אליעזר: בזמן שטמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין משתלחין. (בזמן ש)אין
טמאי מתים משתלחין (כשהפסח קרב בטומאה ואין טמאי מת אסורים בביאת המקדש) - אין זבין
ומצורעין משתלחין (אינם חייבים כרת על ביאת מקדש, למרות שלא עושים את הפסח).

131. בגמרא מבואר **שחסורי מחסרא והכי קתני**: וחמוצו נוהג יום אחד (כלומר איסור חמץ
בפסח ראשון נהג רק ביום ט"ו בלבד), ופסח דורות נוהג (איסור חמץ) כל שבעה.

בגמרא (צו, א) למדין מנין לדברים שנזכרו במשנה שנוהגים רק בפסח מצרים. דכתיב: "דברו
אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו" - זה (פסח מצרים) מקחו מבעשור ואין
פסח דורות מקחו מבעשור. ובענין החפזון נאמר: "ואכלתם אותו בחפזון" - אותו (שבמצרים)
נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון. ועוד, איסור חמץ בפסח מצרים היה רק כל יום ט"ו,
ופסח דורות כל שבעה. אבל לענין אכילת הפסח שניהם שווין שאכילתן לילה אחד.

132. בגמרא (צו, ב) נחלקו חכמים בפירוש המילים "שחיטת הפסח": איתמר, רבה אמר: קודם
שחיטה ולאחר שחיטה שנינו. רבי זירא אמר: קודם חצות ולאחר חצות שנינו. ולרבי זירא הא
קתני (במפורש במשנה) "קודם שחיטת הפסח"? אימא (שכוונת המשנה) קודם זמן (הראוי